

3.AVOCATUL în jurisprudența CEDO. Noi accente asupra libertății de exprimare a avocatului privind modul de înfăptuire a justiției

18.08.2017 | Marin VOICU

[LinkedIn](#)[Facebook](#)[WhatsApp](#)[Facebook Messenger](#)

I. Publicitate profesională clandestină. Acuzații nedemne aduse procurorilor de către un avocat deputat, într-o conferință de presă specială, privind reținerea clientului său, fără, însă, a exercita calea legală de atac. Hotărârea Schöpfer c. Elveția din 26.03.1998 – dosar nr. 56/1997/840/1046^[1]

1. Faptele imputate avocatului

Reclamantul, era, de profesie avocat, exercitând și funcția de deputat cantonal, fiind, totodată, avocatul ales al unui acuzat, arestat pentru mai multe furturi.

În această calitate, avocatul a organizat, la sediul cabinetului său din Lucerna, o conferință de presă, în cadrul căreia a făcut ample declarații acuzatoare la adresa Prefecturii și Parchetului.

A doua zi, ziarele LNN și LZ au publicat aceste declarații, iar Ministerul Public al Prefectului de Lucerna a răspuns că nu s-a încălcat legea în cazul arestării aceluiași acuzat și că măsura preventivă nu a fost atacată cu recurs de către acuzat și nici de avocatul acestuia.

De menționat că cererile ulterioare de eliberare, respinse de prefect, au fost confirmate de Curtea de Apel din Lucerna.

Avocatul reclamant a adus grave acuzații instituției, în general, dar și în concret, vizând ilegalitatea deținerii clientului său, fără mandat de arestare și alte abuzuri imputate poliției în acea procedură pendinte, fără, însă, a exercita, în cauză, calea de atac legală, a recursului.

2. Procedura disciplinară declarată contra avocatului

B2.1. Autoritatea pentru Supravegherea Avocatului – AVS, din Baroul Lucerna i-a solicitat reclamantului Alois Schöpfer să explice **comportamentul său, care a încălcat deontologia profesională relativă la publicitatea clandestină și discreția necesară față de procedurile pendinte**, dar, acesta, a publicat, în presă, o scrisoare, în **care a declarat că a „acționat în slujba interesului general și al interesului clientului său”**.

Constatând că, prin declarațiile sale, avocatul „nu numai că l-a defăimat pe prefect și pe cei doi grefieri ai săi, **dar a și încălcat grav regulile deontologice ale avocaților, preferând să lanseze afirmații false prin presă, în loc să utilizeze căile legale de atac în acea speță**”, Autoritatea disciplinară din Baroul Lucerna i-a aplicat o amendă de 500 CHE, în baza art. 13 din Legea avocaților din Lucerna.

3. Principalele considerente din hotărârea disciplinară și din decizia Tribunalului Federal din Elveția care a respins recursul

3.1. Hotărârea disciplinară

În decizia sa Autoritatea a reținut că petentul a omis să facă plângeri prealabile împotriva Prefecturii, la Curtea de Apel și la Ministerul Public, în calitatea lor de autorități tutelare ale acesteia. Deci, domnul Schöpfer nu și-a **îndeplinit obligația de discreție, de care avocații angajați în proceduri în desfășurare, sunt ținuti. De asemenea, el s-a făcut vinovat de publicitate clandestină, arătându-se preocupat, mai degrabă, de propria sa notorietate, decât de fondul problemei. Oricum, declarațiile avocaților date presei, trebuie, nu numai să prezinte un interes public real, ci, să și demonstreze existența unor obiective, tonul fiind, în toate cazurile, unul moderat.**

Astfel, mai multe pasaje din declarațiile sale lasă de dorit în ceea ce privește tonul lor „Nu voi mai lăsa acești domni să-și bată joc de mine”, sau „Cer (...) ca o comisie de anchetă neutră, din afara cantonului, să examineze cazul”, sau, de asemenea „Nu-mi rămâne altă cale decât cea a presei”. Această ultimă afirmație este și falsă, pentru că, la data respectivă domnul Schöpfer nu se adresase autorităților tutelare ale prefecturii și nici, măcar, nu încercase să exercite căile de atac legale aflate la dispoziția sa. În acest mod, **el a discreditat nu numai prefectura din Hochdorf, ci ansamblul jurisdicțiilor cantonale, ceea ce era incompatibil cu obligațiile sale deontologice de avocat.**

3.2. Decizia Tribunalului Federal din Elveția

Petentul a formulat un **recurs de drept public**, pe care tribunalul federal l-a respins, la data de **21.04.1994**. În opinia tribunalului, avocații se pot bucura de o mare libertate în ceea ce privește criticarea autorităților, atât timp cât, această critică este formulată cu respectarea căilor procedurale legale și, în primul rând, prin reprezentarea și formularea apărării clientului.

Când un avocat se adresează opiniei public, el trebuie, ca și toate celelalte persoane angajate în serviciul justiției, să se abțină de la un comportament care să dăuneze **bunei funcționări a acesteia**. Art. 10 (2) din Convenție admite că o ingerință se poate justifica în scopul garantării autorității și imparțialității puterii judiciare. Desigur, se poate întâmpla ca interesul public să justifice relevarea, în plan public, a presupuselor încălcări ale drepturilor constituționale sau ale drepturilor omului. Pentru a aprecia corect acest lucru trebuie să ne întrebăm, dincolo de punctul când presupusele încălcări devin evidente, **dacă o procedură pendinte riscă să fie influențată, și căile de atac disponibile au fost folosite, dar și modul în care critica este prezentată**.

4. Circumstanțele de drept ale cauzei

1. Dreptul intern aplicabil

Art. 10 din Legea avocaților din cantonul Lucerna înființează o autoritate de supraveghere a avocaților, ai cărei membri (doi consilieri ai Curții de Apel, un judecător administrativ și doi avocați), sunt aleși, de către Curtea de Apel, pentru un mandat de patru ani. În baza art. 12 (1) al aceleiași legi, numita autoritate poate pronunța pedepse disciplinare. Art. 13 prevede că acestea pornesc de la mustrare și ajung până la suspendare (temporară sau definitivă), precum și amenzi, care se pot ridica până la 5000 CHF.

2. Pretinsa încălcare a art. 10 din Convenție

2.1. Condamnarea litigioasă se analizează, fără obiecțiuni din partea părților, drept o ingerință în exercițiul la dreptul de liberă exprimare al petentului.

Părțile nu contestă faptul că ingerința era „prevăzută de lege” și că **urmarea unui scop legitim, garanția imparțialității și autorității puterii judiciare**. Reiese, de asemenea, din decizia autorității de supraveghere că petentului i-a fost aplicată *sanctiunea pentru discreditarea ansamblului autorităților judiciare cantonale*.

Curtea, care este de acord cu punctul de vedere al părților, trebuie, deci, să cerceteze dacă ingerința **a fost necesară într-o societate democratică, pentru a putea atinge acest scop.**

2.2. Reclamantul a explicat că a ales calea presei pentru a-și formula criticile, întrucât, în opinia sa, nu era vorba doar de cazul clientului său, **ci de o situație de nesuportat, care persistă de mulți ani la prefectura din Hochdorf. El a mai atacat această stare de lucruri în cadrul altor dosare, dar fără succes.**

2.3. În opinia guvernului, trebuie făcută **distincția**, conform practicii tribunalului federal, **între declarațiile unui avocat, date în timpul procesului și cele date ulterior închiderii procedurilor judiciare. De asemenea, exigențele sunt mai stricte pentru un avocat care alege să se exprime public: doar circumstanțe speciale îl pot autoriza și atunci când acestea există, el trebuie să se arate obiectiv în prezentarea faptelor, iar tonul său să fie unul moderat.**

Astfel, reproșurile adresate prefecturii au fost făcute pe un ton exagerat și, în plus, nici măcar nu aveau o bază reală. Singura plângere întemeiată, faptul că M. S. a compărut în fața unui grefier și nu în fața prefectului, a fost admisă de Curtea de Apel și luată în considerare în cadrul procedurii disciplinare. Dar, chiar și această plângere, prezentată de petent ca fiind una dintre cele mai grave încălcări ale drepturilor omului, a fost formulată de o **manieră exagerată și inadmisibilă pentru un avocat, mai ales că făcea referire la o procedură pendinte.**

Nefiind mulțumit cu acuzațiile enunțate, domnul Schopfer le-a formulat pe **un ton agresiv și ranchiunos, lipsindu-i discreția, onestitatea și demnitatea de care ar trebui să dea dovadă un avocat.**

3. Considerentele esențiale din Hotărârea Curții

3.1. Curtea reține că, în cadrul conferinței de presă, domnul Schopfer a denunțat pe scurt, următoarele fapte; clientul său a fost arestat fără mandat scris, acesta a compărut în fața unui grefier al prefecturii și nu în fața prefectului, iar prefectura a refuzat cererea petentului, care urmărea preluarea reprezentării din oficiu, în **beneficiul lui M.S.** Pentru sancționarea petentului, autoritatea pentru supravegherea avocaților a acordat o mare importanță faptului că acesta a preferat să atace deciziile prefecturii prin intermediul presei și nu prin căile de atac puse la dispoziția sa de către lege.

3.2. Curtea reamintește că statutul avocaților îi pune pe aceștia într-o poziție centrală în cadrul justiției, asigurând intermedierea între justițiabili și tribunale, ceea ce explică normele de conduită impuse, în general, membrilor barourilor (*Decizia Casado Coca c. Spaniei, din 24.02.1994*).

De altfel, Curtea a mai statuat ca acțiunile tribunalelor, care sunt garanții justiției și a căror misiune este fundamentală într-un stat de drept, au nevoie, pentru a fi eficiente, de încrederea publicului (*Decizia Dehaes și Gijssels c. Belgiei, din 24.02.1997*). În ceea ce privește rolul cheie al avocaților în acest domeniu, se poate aștepta din partea lor să contribuie la buna funcționare a justiției și la menținerea încrederii publicului în aceasta.

3.3. Atacând public funcționarea justiției la Hochdorf și intentând un recurs care a fost admis în parte domnul Schopfer a adoptat un comportament neconcordan cu obligația sa, ca membru al baroului, de a nu afecta negativ încrederea publicului în justiție.

Această constatare este întărită, **atât prin gravitatea și generalitatea reproșurilor formulate de petent, cât și prin tonul său.** El a afirmat, în cadrul conferinței de presă, că se adresează presei pentru că aceasta este singura cale care i-a mai rămas și că prefectura din Hochdorf, încălca, de mai mulți ani, legile cantonului, ca și drepturile omului. În data de 13.11.1992, un cotidian public prezenta rezumatul unui comunicat de presă prin care domnul Schopfer își exprima convingerea că arestarea clientului său reprezintă o încălcare a drepturilor omului și „în mod greșit și inacceptabil, o încălcare a prevederilor Codului cantonal de procedură penală”.

3.4. Este adevărat că dincolo de substanța ideilor și informațiilor exprimate, art. 10 protejează și modalitatea în care acestea sunt exprimate. Nu mai trebuie enunțat că libertatea de exprimare se aplică și avocaților, care au, desigur, dreptul de a se pronunța asupra funcționării justiției. Însă, critica nu trebuie să încalce anumite limite. În această privință, trebuie luate în considerare diversele interese prezente, printre care și dreptul publicului de a fi informat cu privire la problemele ce țin de funcționarea puterii judiciare. Datorită contactului direct și constant menținut cu membrii comunității, autoritățile și jurisdicțiile locale sunt mai bine situate, în comparație cu judecătorul internațional, pentru a putea preciza unde se situează, la un moment dat, justul echilibru. De aceea se bucură de o anumită libertate pentru a aprecia oportunitatea unei ingerințe. Dar aceasta doar în strânsă conjugare cu un control european asupra normelor pertinente, ca și asupra deciziilor prin care acesta se aplică.

Curtea nu este de acord cu generalitatea, gravitatea și tonul doleanțelor exprimate public de către domnul Schopfer, mai ales în timpul unei proceduri penale pendinte. Ea reține, de asemenea, că petentul a omis sesizarea, pe căi legale, a autorităților competente, în speță, Parchetul și Curtea de Apel, instituții a căror ineficiență nici măcar nu a încercat să o demonstreze, altfel decât prin simple afirmații. Ținând cont, în egală măsură, de amenda modică aplicată, Curtea apreciază că autoritățile nu au depășit marja de apreciere a necesității unei ingerințe, prin sancționarea domnului Schopfer.

II. Jurisprudența constantă a CEDO privind protecția contra atacurilor calomnioase ale unor avocați la adresa instanțelor sau a judecătorilor și procurorilor

1. Calomnierea unui procuror și a unui judecător de către avocat prin insinuarea că aceștia ar fi luat mită, dispunând eliberarea pe cauțiune a unui inculpat

Hotărârea Karpetos c. Greciei din 30.10.2012 (dosar nr. 6088/2010)

1.1. Delictul de calomnie

Reclamantul, în calitate de condamnat pentru calomnierea unui procuror și a unui judecător, pe motiv că au dispus eliberarea pe cauțiune a unei persoane care l-a atacat pe reclamant în biroul său, **a insinuat că procurorul și judecătorul au luat mită de la agresorul său.**

În cadrul procedurilor, demarate ulterior, reclamantul a fost obligat să plătească suma de 15.000 euro procurorului (procedura cu privire la calomnierea judecătorului este încă în desfășurare).

1.2. Asupra art. 10 din Convenție

1.2.1. Admisibilitatea

Reclamantul a susținut că hotărârea prin care a fost obligat să plătească despăgubiri civile procurorului **a constituit o ingerință nejustificată în dreptul său la liberă exprimare, garantat de art. 10 din Convenție.**

1.2.2 Principiile generale ale jurisprudenței

În ceea ce privește **natura unei remarci care ar putea submina reputația unei persoane, Curtea distinge, în mod tradițional, între fapte și judecăți de valoare.** Dacă materialitatea faptelor poate fi demonstrată, judecățile de valoare nu se pretează, la o

demonstrație caracterizată prin acuratețe. **Atunci când o declarație constituie o judecată de valoare, proporționalitatea unei ingerințe poate depinde de existența unei baze factologice, suficiente, în lipsa căreia o judecată de valoare poate fi excesivă. De altfel, cu cât o afirmație este mai gravă, cu atât baza factologică trebuie să fie mai solidă** (a se vedea Pedersen și Baadsgaard c. Danemarcei (MC), cererea nr. 49017/99, par. 78).

În cele din urmă, **Curtea notează că natura și gravitatea pedepselor aplicate, sunt elemente care trebuie luate în considerare, atunci când se evaluează proporționalitatea unei ingerințe în dreptul la liberă exprimare (a se vedea Cumpănă și Mazăre c. României (MC), cererea nr. 33348/96, par. 111).**

1.2.3. Aplicarea principiilor în speță

Acțiunea instanțelor, care sunt garantul justiției și a căror misiune este fundamentală pentru statul de drept, necesită încrederea publică pentru a funcționa eficient. Astfel, se impune protejarea acestora împotriva atacurilor calomnioase lipsite de un fundament factic. Reclamantul nu a luat măsuri de precauție pentru a evita folosirea expresiilor confuze, iar **indignarea nu este un motiv suficient pentru a justifica, în calitate sa de avocat, o violentă și disprețuitoare reacție împotriva justiției.**

2. Schimbarea sau noi accente în jurisprudența CEDO

„Avocații au dreptul de a se exprima public, cu privire la modul de funcționare a justiției, atât timp cât, critica lor se încadrează în anumite limite”.

(Morice c. Franța, Decizia Marii Camere din 24.04.2015)

La nici 3 ani de la hotărârea Kapetos (30.10.2012), Curtea, atât prin hotărârea Camerei, dar, mai ales, prin Decizia Marii Camere din 25.04.2015 a dat **noi accente interpretării limitelor libertății de exprimare a avocatului raportat la magistrați și la înfăptuirea justiției.**

2.1. Circumstanțele de fapt

În urma desesizării judecătorului de instrucție, noul judecător desemnat, constată că o casetă video, care conținea imagini relevante cauzei, nu era atașată în dosar și nici nu constituia o piesă probatorie de referință; această casetă a fost trimisă, printr-un plic, direct

și personal noului judecător de instrucție, însoțit de o scrisoare amicală a procurorului din Djibouti.

La 6.09.2000 avocații au adresat procurorului general al Republicii o scrisoare în care „denunțau comportamentul „contrar regulilor de imparțialitate și de loialitate a celor doi magistrați, scrisoare publicată și în cotidianul „Le monde”, adnotată de comentarii denigratoare la adresa acestora.

În octombrie 2000 cei doi judecători de instrucție au depus plângere contra lui Morice pentru defăimare publică a unui funcționar, iar curtea de apel l-a condamnat la o amendă de 4000 euro și l-a obligat la câte 7500 euro daune interese, soluție validată de Curtea de Casație.

2.2. Considerentele deciziei Marii Camere a CEDO

Curtea apreciază că există o distincție clară între apărarea exercitată de avocat în incinta judiciară pentru care există principiul imunității și expresiile formulate în afara pretoriilor; asupra acestui punct, Curtea reamintește propria jurisprudență: „apărarea unui client poate să continue cu o apariție într-un jurnal TV sau într-un interviu în presă și cu această ocazie să se facă o informare a publicului asupra unor disfuncționalități de natură a prejudicia bună desfășurare a instrucției”, dar în privința expresiilor tari, virulente, manifestate în afara pretoriilor judiciare, Curtea practică a doua distincție între declarațiile de fapt, care se pot proba și judecățile de valoare.

Curtea constată că expresiile folosite de reclamant se înscriu într-un context „particular” cel al unui dosar în care dimensiunea interstatică subliniază un caracter sensibil și interesează publicul asupra funcționării justiției.

Pentru ansamblul acestor motive, nivelul de protecție al libertății de expresie trebuie să fie ridicat „un avocat trebuie să aibă posibilitatea să atragă atenția publicului asupra eventualelor disfuncții judiciare, iar autoritatea judiciară să poată beneficia de o critică constructivă”.

Totodată, Curtea reafirmă necesitatea de a „se proteja puterea judiciară contra atacurilor gratuite și nefondate care pot să fie motivate doar de dorința unei strategii de a deplasa dezbateră judiciară pe un teren străin sau de o reglare de conturi cu judecătorul din dosarul respectiv”.

Curtea nu se raliază la opinia Consiliului barourilor europene care dorește ca libertatea de expresie a avocaților să fie aceeași ca a jurnaliștilor.

Avocatul nu poate fi asimilat cu jurnalistul, întrucât „locul și misiunile respective în dezbaterile judiciare sunt intrinsec diferite”: jurnalistul este un martor exterior însărcinat cu informarea publicului, în timp ce avocatul este un actor implicat și în serviciul clientului său.

În principiu, libertatea de expresie a avocatului este o condiție de independență a profesiei de avocat și a funcționării echitabile a justiției. Ea nu poate fi limitată, decât în mod excepțional, așa cum se prevede și în Recomandarea nr. 1814/2007 a Consiliului Europei privind depenalizarea progresivă a delictului de defăimare.

În unanimitatea celor 17 judecători, Marea Cameră a decis că sancționarea penală a avocatului Morice constituie o ingerință disproporționată în dreptul său la libertatea de expresie, ingerință care nu a fost necesară într-o societate democratică.

III. Așadar, în spiritul acestei decizii, un avocat poate să ia parte la dezbaterile publice pe teme referitoare la funcționarea justiției, dar numai în limitele impuse de profesia de avocat și fără a denigra pe judecător/procuror într-o cauză sau, în general, funcționarea justiției.

Cât timp avocatul formulează o critică ce reflectă o situație obiectivă, folosind cuvinte și expresii decente și adecvate, dar nu analizează înfăptuirea justiției și un dosar anume, în care, acordă asistență juridică, conduita sa este în limitele profesiei de avocat.

IV. Interesul actual al jurisprudenței CEDO pentru exercitarea profesiei de avocat, în condițiile legale și deontologice, precum și pentru respectarea independenței înfăptuirii justiției

1. Garanții și protecții ale exercitării profesiei de avocat

1.1. Avocatul – un justițiabil privilegiat în jurisprudența CEDO

Curtea afirmă că „libertatea avocaților de exercitare a profesiei lor, fără îngrădiri este unul din elementele esențiale ale societății democratice și condiția prealabilă a aplicării efective a Convenției”^[2].

Când se află în situația de justițiabil, avocatul nu-și pierde această libertate. În afară de **cazul particular al avocaților în procedurile disciplinare ale barourilor**, motivele care pot plasa avocatul în calitate de justițiabil sunt aceleași care pot aduce pe orice justițiabil în justiție: privarea de libertate, violarea drepturilor la apărare, violarea unui drept fundamental ca libertatea de expresie sau inviolabilitatea domiciliului, etc.

Libertatea de care dispune avocatul pentru a-și proteja clienții săi, este deci, aceeași pentru a se proteja pe sine însuși. El posedă, așadar, un privilegiu care-i acordă o dublă protecție: una în baza funcțiunilor sale și alta în baza competențelor sale.

1.2. Protecția în baza funcțiunilor sale

Funcțiunile, astfel cum sunt definite legal și de CEDO, îi garantează avocatului justițiabil **protecția contra puterilor publice și contra puterii jurisdicționale.**

Protecția contra puterilor publice

Curtea a constatat în hotărârea Elci c. Turciei din 13.11.2003, precitată, că avocații au fost depuși în închisoare și supuși la tratamente inumane pe motiv că lucrau pentru PKK (Partidul Muncitorilor din Kurdistan) și a reținut că „**arestarea sau hartuirea membrilor profesiilor judiciare atinge sistemul Convenției în inima sa**”.

De asemenea, în hotărârea din 16.12.1992 pronunțată de Curte în cauza Niemetz contra Germaniei^[3], s-a reținut că „**avocatul a fost victima unei percheziții a cabinetului său, efectuată cu încălcarea garanțiilor procedurale prevăzute în dreptul german și a art. 8 din Convenție, care acordă o protecție strictă a corespondentei avocatului cu clientului sau**”.

Protecția contra puterii jurisdicționale

Avocatul are dreptul să se exprime liber.

În **pretoriul instanțelor** avocatul beneficiază de o protecție legată de funcția sa. În cauza Kyprianon contra Ciprului, prin hotărârea din 27.01.2004^[4] avocatul, întrerupt din interogatoriul unui martor, care a denunțat conduita membrilor jurisdicției și i-a recuzat, a fost inculpat de **sfidare a Curții și condamnat la 5 zile de închisoare și plata unei amenzi.**

Curtea a reținut că o astfel de aplicare a „Contempt of court” a încălcat principiul imparțialității, prezumția de nevinovăție și dreptul de a fi informat detaliat asupra naturii și obiectul acuzației.

Libera exprimare a avocatului în pretoriul instanțelor este protejată cu rigurozitate.

În cauza Nikula contra Finlandei, prin hotărârea din 21.03.2002^[5] Curtea, deși nu a recunoscut avocaților o libertate de exprimare, a statuat, însă, că „**marja de apreciere a Statului în această materie este restrânsă**”. Astfel, Curtea a reținut, ca fiind contrară art. 10 din Convenție, condamnarea penală a avocatului pentru fapta de a critica cu virulență strategia procedurală a procurorului.

1.3. Protecția avocatului în baza competențelor sale

Buna cunoaștere a regulilor procedurale

În exercitarea funcțiunii sale de consiliere, avocatul poate, în mod logic, să fie la **originea unui reviriment al jurisprudenței**. Astfel, cum s-a reținut de Curte în cauza Athanasoglu și alții contra Elveției^[6], pe baza concluziilor avocatului, **dreptul la un mediu sănătos, de regulă cantonat în art. 8 din Convenție, a fost definit ca un drept civil în sensul art. 6 („Drepturi și obligații cu caracter civil”)**.

Cunoașterea temeinică a dreptului substanțial

Pregătirea profesională și stăpânirea dreptului material sunt factori importanți care îi asigură avocatului **competența juridică** în a apăra un **drept esențial, ca libertatea în expresie**.

1.4. Avocatul – un justițiabil normal

1.4.1. Un justițiabil supus îndatoririlor profesionale și obligațiilor judiciare

Ca orice justițiabil, avocatul justițiabil trebuie să se supună îndatoririlor profesionale și obligațiilor judiciare.

Respectarea regulilor profesionale

Avocatul trebuie să-și exercite misiunea sa în **onestitate și în demnitate**. Aceasta îi impune unele **limite în conduita extrajudiciară** (hotărârea Casado Coca c. Spaniei din 26.01.1994-seria A, nr. 285-A, par. 89 – sancțiune disciplinară aplicată avocatului pentru violarea interdicției de publicitate comercială prin cabinetul său).

Curtea a trasat clar și exigent aceste limite și în hotărârea Schöpfer c. Elveției din 20.05.1998 (Recueil, 1998 – III, p. 1083, par. 33) în care un avocat, fost parlamentar, a fost sancționat disciplinar pentru că, înainte de a se judeca plângerea contra arestării clientului său, a organizat o conferință de presă în care a adus critici și insulte magistraților, în special procurorului de caz^[7].

Cunoașterea normelor juridice

Adagiul *nemo censetur ignorare legem* – „nimeni nu poate invoca necunoașterea legii” – se aplică, mai ales, avocatului justițiabil. În privința sa, necunoașterea/ignorarea normelor juridice se soldează cu sancțiunea imediată: constatarea nonviolării sau inadmisibilitatea.

Exemplul edificator este cauza Petre c. României, în care, prin hotărârea din 27.04.2006 s-a constatat că reguli elementare ale dreptului contenciosului european au fost ignorate: **regula celor 6 luni** (cererea a fost introdusă la 2 ani după decizia definitivă internă); **ilegalitatea detenției provizorii nu fusese stabilită în prealabil de o jurisdicție internă**; reclamantii nu au adus nicio probă a violării prezumției de nevinovăție, referitor la înscrierea acuzației contra lor în cazierul judiciar; ei invocă mijloacele care relevă **o procedură încă pe rol la jurisdicțiile interne**.

2. Codul deontologic al avocaților din UE, aprobat prin Decizia nr. 1486/27.10.2007 a CP a UNBR (extrase)

2.1. „Misiunea” avocatului

Într-o societate întemeiată pe respect față de justiție, avocatul îndeplinește un rol special. Îndatoririle avocatului nu se limitează doar la executarea fidelă a unui mandat în cadrul legii. Avocatul trebuie să vegheze la respectul Statului de drept și a intereselor celor ale căror drepturi și libertăți le apără. Este îndatorirea avocatului nu numai să pledeze pentru cauza clientului său, ci și să fie sfătuitorul clientului.

Respectul pentru misiunea profesională a avocatului este o condiție esențială a Statului de drept și a unei societăți democratice.

Prin urmare, misiunea avocatului îi impune îndatoriri și obligații multiple, (uneori, aparent contradictorii), în raport de:

- Client;
- Tribunale și celelalte autorități în fața cărora avocatul pledează pentru cauza clientului sau acționează în numele acestuia;
- Profesia sa în general și fiecare confrate în particular;
- Public, pentru care o profesie liberală și independentă, supusă respectării normelor pe care ea și le-a impus, este un mijloc esențial de apărare a drepturilor omului în fața Statului și a altor puteri din societate”.

2.2. Principiile generale

2.1. Independența

2.1.1. „Multitudinea îndatoririlor care îi revin avocatului impune o independență absolută a acestuia, scutită de orice presiune, îndeosebi de presiunea derivată din propriile sale interese sau datorată influențelor din afară. Această independență este, de asemenea, necesară atât pentru încrederea în justiție, cât și pentru încrederea în imparțialitatea judecătorului. Prin urmare, avocatul trebuie să evite orice prejudiciere a independenței sale și să vegheze la a nu neglija etica sa profesională pentru a-i mulțumi pe clienții săi, pe judecător sau pe terți.

2.1.2. Această independență este necesară și în activitatea juridică, și în cea judiciară. Sfatul dat de avocat clientului său nu are nicio valoare atunci când acest lucru a fost făcut din compezență, din interes personal sau sub efectul unei presiuni din afară.

2.2. *Încrederea și integritatea morală*

Relațiile bazate pe încredere nu pot exista decât atunci când nu există nici o urmă de îndoială cu privire la onoarea personală, la probitatea și integritatea avocatului. **Pentru avocat, aceste virtuți tradiționale constituie obligații profesionale.**

2.3. Publicitatea personală

2.3.1. Avocatul este autorizat să informeze publicul asupra serviciilor pe care le oferă, sub condiția ca informația să fie fidelă, veridică și să respecte secretul profesional și alte principii esențiale ale profesiei.

2.3.2. Publicitatea personală a unui avocat, indiferent de media utilizată, după cum este cazul, în presă, radio, televiziune, prin comunicare comercială electronică ori prin alt mijloc, **este autorizată în măsura în care este conformă cu prevederile din art. 2.6.1.**

2.4. Relațiile cu magistrații

2.4.1. Deontologia aplicabilă în activitatea judiciară

Avocatul care se prezintă în fața Curților și Tribunalelor sau care participă la o procedură trebuie să respecte normele deontologice aplicabile în respectiva jurisdicție.

2.4.2. Caracterul contradictoriu al dezbaterilor

Avocatul trebuie să respecte, în orice circumstanță, caracterul contradictoriu al dezbaterilor.

2.4.3. Respectul față de judecător

Avocatul va da dovadă **de respect și de loialitate față de oficiile judecătorului, dar, în același timp**, își va apăra clientul în mod conștiincios și fără teamă, fără a ține cont de propriile sale interese și nici de vreo consecință de orice fel ce l-ar putea privi pe el sau pe oricare altă persoană.

2.4.4. Informații false sau susceptibile de a induce în eroare

Avocatul nu trebuie, în nici un moment, **să furnizeze judecătorului, cu bună știință, o informație falsă ori vreo informație de natură să îl inducă pe acesta în eroare.**

2.4.5. Aplicarea în cazul arbitrilor și al persoanelor exercitând funcții similare

Normele aplicabile în cazul relațiilor dintre un avocat și un judecător se aplică, în egală măsură, și în cadrul relațiilor avocatului cu arbitrii și cu orice altă persoană care exercită o funcție judiciară sau semi-judiciară, chiar ocazional”.

3. Avocatul român – prezență cotidiană ca „analist de justiție” și în alte domenii, la TV, radio sau în presa scrisă

3.1. Publicitatea profesională clandestină și înșelătoare, prin nerespectarea cadrului legal și statutar, instituit prin art. 244 alin. (2) lit. a) și b) din Statutul profesiei de avocat (extrase).

„ **Art. 243. – (1)** Publicitatea formelor de exercitare a profesiei este distinctă de publicitatea profesională, care urmărește promovarea profesiei de avocat.

(2) Publicitatea formelor de exercitare este constituită din orice formă de comunicare publică, indiferent de mijloacele utilizate, care urmărește să aducă la cunoștința publicului informații asupra naturii ori calității practicii profesionale.

(3) Publicitatea profesională are drept obiect promovarea profesiei de avocat și se realizează în exclusivitate de către organele profesiei sau la cererea și sub supravegherea acestora.

(4) Mijloacele de publicitate a formelor de exercitare a profesiei nu pot fi folosite ca reclamă în scopul dobândirii de clientelă.

Art. 244 alin. (2) Nu este permisă utilizarea următoarelor forme de publicitate:

A) racolarea clientelei, constând în oferirea serviciilor, prin prezentare proprie sau prin intermediar, la domiciliul sau reședința unei persoane sau într-un loc public, ori în propunerea personalizată de prestări de servicii efectuată de o formă de exercitare a profesiei, fără ca aceasta să fi fost în prealabil solicitată în acest sens. Se consideră racolare și adresarea personală sau prin terți către victimele accidentelor sau către moștenitorii acestora, aflați în imposibilitate de a alege un avocat;

B) acordarea de consultații și/sau redactarea de acte juridice, realizate pe orice suport material, precum și prin orice alt mijloc de comunicare în masă, inclusiv prin emisiuni radiofonice sau televizate, cu excepția publicațiilor care conțin o rubrică de consultanță juridică”.

3.2. Potrivit art. 249 indice 1 în Statut (introdus prin art. I pct. 19 din Hotărârea nr. 852/2013):

(1) Mijloacele de publicitate a formelor de exercitare a profesiei nu pot fi folosite ca reclama în scopul dobândirii de clientelă.

(2) Indiferent de mijlocul de publicitate utilizat, sunt interzise:

A) mențiunile autolaudative sau comparative;

B) nominalizarea clienților din portofoliu sau indicarea litigiilor în care forma de exercitare a profesiei a fost sau este implicată;

C) informațiile privind realizările de ordin financiar, cifra de afaceri sau succesele profesionale;

D) furnizarea de informații în vederea includerii în clasamente întocmite pe criterii financiare;

E) mențiunile referitoare la valoarea serviciilor oferite de avocat, la gratuități sau la modalitatea de plată și care constituie politici de dumping;

F) orice afirmații contrare demnității persoanelor, profesiei sau justiției;

G) orice forme de publicitate realizate de către terți.

Textul are la bază norma din art. 48 alin. (1-2) al Legii nr. 51/1995 privind organizarea și exercitarea profesiei de avocat”.

3.3. Potrivit art. 2 alin. (1) din Legea nr. 51/1995:

„Art. 2. – (1) În exercitarea profesiei avocatul este independent și se supune numai legii, statutului profesiei și codului deontologic.

(2) Avocatul promovează și apără drepturile, libertățile și interesele legitime ale omului”.

Art. 3. – (1) Activitatea avocatului se realizează prin:

A) consultații și cereri cu caracter juridic;

B) asistență și reprezentare juridică în fața instanțelor judecătorești, a organelor de urmărire penală, a autorităților cu atribuții jurisdicționale, a notarilor publici și a executorilor judecătorești, a organelor administrației publice și a instituțiilor, precum și a altor persoane juridice, în condițiile legii;

C) redactarea de acte juridice, atestarea identității părților, a conținutului și a datei actelor prezentate spre autentificare;

D) asistarea și reprezentarea persoanelor fizice sau juridice interesate în fața altor autorități publice cu posibilitatea atestării identității părților, a conținutului și a datei actelor încheiate;

E) apărarea și reprezentarea cu mijloace juridice specifice a drepturilor și intereselor legitime ale persoanelor fizice și juridice în raporturile acestora cu autoritățile publice, cu instituțiile și cu orice persoană română sau străină;

F) activități de mediere;

G) activități fiduciare desfășurate în condițiile Codului civil;

H) stabilirea temporară a sediului pentru societăți reglementate de Legea nr. 31/1990, republicată, cu modificările și completările ulterioare, la sediul profesional al avocatului și înregistrarea acestora, în numele și pe seama clientului, a părților de interes, a părților sociale sau a acțiunilor societăților astfel înregistrate;

I) activitățile prevăzute la lit. g) și h) se pot desfășura în temeiul unui nou contract de asistență juridică;

J) orice mijloace și căi proprii exercitării dreptului de apărare, în condițiile legii”.

Rezultă, deci, ca această normă legală imperativă – „se realizează” – și nu „se poate realiza” – stabilește limitele exercitării profesiei de avocat și formele variate (activitățile) concrete, de lucru ale avocatului.

3.4. Atrage atenția și norma art. 229 alin (3) din Statut, care prevede, clar și expresiv că:

„ (3) Avocatul este obligat să respecte solemnitatea ședințelor de judecată și să pledeze cu demnitate. Avocatului îi este interzis să folosească expresii care ar putea

leza instanța și participanții la proces, atât în ședința de judecată, cât și în AFARA ACESTEIA”.

[1] În calitate de judecător la Curte, la aceea dată, am avut onoarea să fac parte în completul de judecată și din comitetul de redactare a hotărârii, împreună cu prof. Wildhaber – președintele CEDO.

[2] Hotărârea Elci c. Turciei, din 13.11.2003, p. 669, Seria A, 2003.

[3] Niemetz c. Germaniei, 16.12.1992, Seria A, CEDH nr. 251-B, p. 33, par. 29, citată în „L’avocat daus le droit européen”, 2008, p. 80.

[4] Kyprianon c. Ciprului, Marea Cameră, 27.01.2004, CEDH, 2004, seria A, par. 179.

[5] Nikula c. Finlandei, hotărârea din 21.03.2002, CEDH, 2002 -II, par. 55.

[6] Athanasoglin s.a. contra Elvetiei, Marea Cameră, hotărârea din 6.04.2000, CEDH – 2000 – IV.

[7] Sunt deosebit de clare și edificatoare considerentele esențiale ale Curții citate în cap. I.

Prof.	univ.	dr. Marin	Voicu
Președintele	Asociației „Themis-Casatia”	a foștilor judecători	ai ÎCCJ
Membri	de	onoare	AOS
Fost judecător la CEDO si ÎCCJ			